

Scientific Notes of Institute of Journalism, T. 2 (77) 2020

*Journal homepage: <http://www.scientific-notes.com/>***HISTORY OF JOURNALISM/ PUBLICISM**<https://doi.org/10.17721/2522-1272.2020.77.3>

UDC 050.42(477-87:[430+73])"1945/2000"

Literary Staff of “Ukrainian News” (1945, Germany – 2000, USA)**Serhiy Kozak**

PhD (philol. sci), T. Shevchenko Institute of Literature
of the National Academy of Sciences of Ukraine
4 Michael Hrushevsky St., Kyiv, 01001, Ukraine

*Corresponding author's e-mail address: detr19411@gmail.com***ABSTRACT**

The objective of this article is to find out names and activities of literary staff (editorial staff and freelance writers) of the newspaper “Ukrainian News”/“Ukrainski Visti” from the perspective of publications of this emigration edition, which first appeared in Germany (1945–1978) after WWII and later in the United States (1978–2000). In order to achieve this objective, the biographies and creative achievements of its staff who rallied around this newspaper and determined its ideological core were investigated. In particular, the pre-emigration and emigration paths of authors and staff of the newspaper and their journalistic experience were studied, it was proved that the high educational level of authors had a direct impact on the level of their materials, and therefore on the level of the edition as a whole, and further contributed to enlargement of its thematic spectrum. It is noticeable that for many authors the collaboration with the newspaper lasted for decades, namely the whole emigration period of their lives.

The main method of research was to analyze the materials we searched for on the front pages of the newspaper. Thus, in the course of this task implementation, the new information about the authors was obtained, the peculiarities of creative biographies of the newspaper's employees were clarified, the names of editorial staff were clarified, the publications about the literary staff were analyzed, the contents of their materials were examined, a list of the most active authors was made. It was found that the life and professional experience, educational level of literary workers and ideological platform of the newspaper built up in time and aimed at gaining independence of Ukraine, became those factors that allowed in a short period of time, despite the difficulties of “new conditions” in which the Ukrainians found themselves after the Second World War, to establish first a regular issue of the edition, and then to lay the foundation of strength, which allowed in a difficult period of lives in a strange land to publish a mother-tongue newspaper, which was destined for decades being a voice and a platform of the Ukrainian political emigration.

KEYWORDS: newspaper; “Ukrainian News”; newspaper office; authors; journalist; article.

УДК 050.42(477-87:[430+73])"1945/2000"

Літературні співробітники часопису «Українські вісті» (1945, Німеччина – 2000, США)

Козак Сергій Борисович, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка Національної академії наук України, головний філолог, кандидат філологічних наук

Резюме

Мета цієї статті – з'ясувати імена та діяльність літературних співробітників (редакційних працівників та позаштатних авторів) газети «Українські вісті» крізь призму публікацій цього еміграційного часопису, який після Другої світової війни виходив спочатку в Німеччині (1945–1978), а згодом у США (1978–2000). Для реалізації мети досліджено життя-писи та творчий доробок тих кадрів, які згуртувалися навколо часопису й визначали його ідейний стрижень. Зокрема вивчено доеміграційний і еміграційний шлях авторів і співробітників часопису, їхній журналістський досвід, доведено, що високий освітній рівень авторів мав безпосередній вплив на рівень їхніх матеріалів, а відтак і загалом на рівень часопису, а ще сприяв розширенню його тематичного спектра. Прикметно, що для багатьох авторів співпраця з газетою тривала упродовж десятиліть, вважаючи увесь еміграційний період їхнього життя.

Основним методом дослідження став аналіз матеріалів, які ми розшукали на шпальтах газети. Таким чином, під час виконання цього завдання здобуто нові відомості про авторів, з'ясовано особливості творчих біографій співробітників часопису, уточнено імена редакційних працівників, проаналізовано публікації газети про літературних співробітників, вивчено зміст їхніх матеріалів, укладено реєстр найбільш активних дописувачів. З'ясовано, що життєвий і фаховий досвід, освітній рівень літпрацівників, вчасно вибудована ними ідеологічна платформа часопису, метою якої було здобуття незалежності України, – стали тими чинниками, які дозволили за короткий період, незважаючи на труднощі «нових умов», в яких українці опинилися після Другої світової війни, спочатку налагодити регулярний випуск видання, а згодом і закласти той фундамент міцності, який дозволив у складний період перебування на чужині видавати рідномовний часопис, якому упродовж десятиліть судилося бути голосом і трибуною української політичної еміграції.

Ключові слова: газета; «Українські вісті»; редакція; автор; журналіст; стаття.

Козак С.Б. Литературные сотрудники газеты «Украинские вести» (1945, Германия – 2000, США)

Цель этой статьи – выяснить имена и деятельность литературных сотрудников (редакционных работников и внештатных авторов) газеты «Украинские вести» сквозь призму публикаций этого эмиграционного издания, которое после Второй мировой войны выходило сначала в Германии (1945–1978), а затем в США (1978–2000). Для реализации цели исследовано жизнеописание и творчество тех кадров, которые сплотились вокруг газеты и определяли его идейное направление. В частности изучен доэмиграционный и эмиграционный путь авторов и сотрудников издания, их журналистский опыт, доказано, что высокий образовательный уровень авторов непосредственно влиял на уровень их материалов, а следовательно и в целом на уровень журнала, а еще способствовал расширению

его тематического спектра. Примечательно, что для многих авторов сотрудничество с газетой продолжалась на протяжении десятилетий, можно сказать, весь эмиграционный период их жизни.

Основным методом исследования стал анализ материалов, которые мы разыскали на страницах газеты. Таким образом, при выполнении этой задачи получены новые сведения об авторах, выяснены особенности творческих биографий сотрудников газеты, уточнены имена редакционных работников, проанализированы публикации издания о литературных сотрудниках, изучено содержание их материалов, составлен реестр наиболее активных авторов. Выяснено, что жизненный и профессиональный опыт, образовательный уровень литработников, вовремя выстроенная ими идеологическая платформа издания, целью которой было достижение независимости Украины, – стали теми факторами, которые позволили за короткий период, несмотря на трудности «новых условий», в которых украинцы оказались после Второй мировой войны, сначала наладить регулярный выпуск, а затем и заложить тот фундамент прочности, который позволил в сложный период пребывания на чужбине издавать газету на родном языке, которой на протяжении десятилетий суждено было стать голосом и трибуной украинской политической эмиграции.

Ключевые слова: газета; «Украинские вести»; редакция; автор; журналист; статья.

1. Вступ

Далекого 1947-го у статті «На варті», яку присвячено виходу у світ сотого номера газети «Українські вісті», Іван Багрянний писав: «Всі 99 чисел не тільки рясніють, а й пишуться іменами письменників, політичних та громадських діячів, духовних осіб, науковців і звичайних громадян – людей різних політичних переконань, представників усіх відтінків української політичної думки. Своєю співучастю вони є духовними співбудівничими часопису «Українські вісті» [1, с. 15].

Справді, поза Україною важко відшукати ще бодай один часопис, навколо якого гуртувалася б така кількість відомих осіб, як це було у випадку з «УВ». Серед авторів газети – знані журналісти, літератори, митці, науковці, діячі церкви, постаті доби УНР тощо. Не важливо – були вони у штаті редакції, а чи співпрацювали дистанційно, як автори позаштатні, надсилаючи до редакції повідомлення з того чи того табору ді-пі², а згодом з тієї чи тієї країни, та кожен з них помітно прислужився становленню й розвитку цього періодичного видання.

Хто ж належав до кола редакційних працівників та позаштатних авторів, які своїми публікаціями творили обличчя «УВ», хто вони ці, за словами Івана Багряного, «співбудівничі часопису»? Відповідь на це запитання важлива, адже ж ідеться про тих, завдяки кому газета виходила у світ понад п'ять десятиліть. Такий тривалий час існування, та ще й в ролі літописця українського життя поза Україною – це не тільки промовистий факт в історії нашої еміграційної преси, а й феномен, який створено звитягою й талантом багатьох осіб.

2. Теоретичне підґрунтя

Існує чимало наукових досліджень, як в Україні, так і поза нею, які присвячені періодиці української діаспори. Щодо безпосередньо теми літературних (штатних і позаштатних) співробітників «УВ», то тут важливу роль у її дослідженні відіграли статті Олексія

² Ді-Пі – табори переміщених осіб або Табори Ді-Пі (з англ. Displaced Persons, скорочено: D.P., а в трансліті: Ді-Пі)

Коновала [2, с. 15], збірка газетних матеріалів «Відзначення 50-ліття часопису «УВ» та УДРП³» [3], яку упорядкував і видав Петро Майсюра. Немалу роль у розв'язанні різних аспектів наукової розвідки відіграли статті І. Багряного [4, с. 1–3], М. Воскобійника [5, с. 1], В. Бендера [6, с. 2], спогади інших авторів, які увійшли зокрема до книжки Ол. Шугая [7].

Мета статті – з'ясувати імена та діяльність редакційних та позаштатних авторів часопису крізь призму публікацій часопису «Українські вісті», а також інших джерел. Для реалізації мети було з'ясовано імена авторів, які співпрацювали з редакцією часопису упродовж 55 років його існування, укладено реєстр редакційних та позаштатних дописувачів, покажчики їхніх публікацій, досліджено періоди формування редакційного колективу за всю історію видання, заходи редакції, спрямовані на створення дієвої мережі позаштатних авторів (насамперед в Австралії, Англії, Канаді, Німеччині, США та інших країнах), особливості праці редакції і позаштатних дописувачів в умовах еміграції, проаналізовано всі публікації того часу з цієї теми.

3. Методи дослідження

Основний метод дослідження – аналіз публікацій часопису. Проаналізовано статті часопису «УВ» на тему праці редакційних та співпраці позаштатних авторів за весь період історії газети (1945–2000). Їх вивчення в хронологічній послідовності та в контексті певного часу стало можливим завдяки історичному методу. Для теоретичної оцінки творчої спадщини авторів використано метод узагальнення, а для аналізу їхнього журналістського досвіду – описовий метод.

4. Результати й обговорення

Відомості, які автором зібрано з різних джерел (архів «УВ», зокрема бухгалтерські звіти, спогади літпрацівників, дописи та оголошення на шпальтах видання тощо), дають підстави виокремити *три головні періоди в історії часопису у справі формування редакційного колективу*. Так у *перший – новоульмський період*⁴ (Німеччина) – в редакції «УВ», окрім І. Багряного, працювали Павло Маляр, Юрій Горліс-Горський, Олександр Зозуля, Олекса Гай-Головка, Анатолій Гак (Мартин Задека), Анатоль Юриняк, Дмитро Нитченко, Анатолій Ромашко та ін.

Щодо редакційних обов'язків, то, як вдалося з'ясувати, вони були розподілені таким чином. Спочатку матеріали до різних рубрик готували редактори відділів Ю. Горліс-Горський, О. Зозуля, П. Маляр та О. Гай-Головка. Вони ж, як члени чотириособової редколегії, що її було створено у перші тижні існування часопису, по чергову редагували наступне число газети. Анатолій Гак виконував обов'язки мовного редактора, Анатоль Юриняк відповідав за українську місцеву проблематику та літературну критику, А. Ромашко завідував відділом міжнародної інформації, Василь Гришко очолював відділ української політики, а Дмитро Чуб – відділ культурної хроніки. Мовними редакторами або редакторами відділів у різні роки також були Леонід Полтава, Іван Кошелівець, Ігор Костецький, Петро Одарченко, Леонід Лиман, Олексій Собчинський, Юрій Дивнич, Юрій Семенко, Василь Міняйло, Андрій Глинін, Павло Котович, Віктор Царинник. У перші роки існування часопису, виконуючи різні обов'язки, в редакції також працювали Олекса Рань, Микола Грипич, Василь Чапленко, Юрій Вовк, Артем Орел, Іван Дубинець. [8]

1978 року редакцію «УВ» перенесено до США і цей факт окреслив *другий період* змін серед штатних працівників часопису. В детройтській редакції (1978–2000 рр.) працювали

³ УРДП – Українська революційно-демократична партія

⁴ Новоульмський період – період перебування «УВ» у м. Новий Ульм (Німеччина)

Михайло Смик, Олександр Зозуля, Лідія Китаста, Андрій Смик, Петро Майсюра, Анатоль Юриняк, Олександр Биковець, а також Віталій Бендер, який, постійно мешкав у столиці Великобританії, однак 1985 р. прибув до США, щоб упродовж шести місяців допомагати випускати часопис у час його чергової скрути. Це, до слова, ще один приклад відданості часописові його літературних працівників, які не розлучалися з рідним виданням, вважай, упродовж усього життя. Прикметно, що чотирьом з них вдалося бути в редакційному колективі «УВ» по обидва береги Атлантики: як в Європі, так згодом і в Америці. Крім вже згаданого Віталія Бендера, це ще й Олександр Зозуля, Петро Майсюра й Анатоль Юриняк.

Третій період у контексті творення редакційного колективу позначений лише однією подією, але вона доволі важлива. «УВ» були першими серед видань української діаспори, яке офіційно запросило на працю журналіста з України (сталося це 1991-го року, одразу після проголошення незалежності України). Втім справа тут була не лише у творчій індивідуальності запрошеного журналіста, а й у тому, що був це спеціальний кореспондент популярного тоді в Україні й серед українців світу часопису «Літературна Україна», навколо якого наприкінці 1980-х – на початку 1990-х гуртувалися національно-демократичні сили України й на шпальтах якого надруковано зокрема проекти Програм (Статутів) Народного Руху України та Товариства української мови ім. Т. Шевченка. Цей промовистий факт означав, що: по-перше, діаспора і Україна стали ближчими одна до одної на їх спільному шляху до утвердження державної незалежності України, а, по-друге, була це водночас і своєрідна демонстрація довіри діаспори фаховим журналістам з України, чого не могло бути раніше, в час існування совєтської преси. Згодом цим шляхом пішли й інші українськомовні видання закордоння, але тоді, на зорі незалежності, прикладом такого підсилення журналістськими кадрами з України стали саме «УВ» [9, с. 2].

Окрім журналістів, які перебували у штаті редакції, творче обличчя часопису формувала й когорта позаштатних авторів. Прикметно, що переважна більшість з них розпочала свою співпрацю з виданням ще в діпівський період, у середині та наприкінці 1940-х. Атмосферу, яка панувала тоді в редакції часопису, допомагає відтворити зокрема цитата зі спогаду Анатолія Юриняка, який упродовж чотирьох років працював у редакції «УВ»: «До Другої світової війни я мав нагоду безпосередньо спостерігати за стилем і характером редакційної праці радянської преси. Вона мала абсолютно авторитарний характер. Пізніше я спостерігав за працею деяких еміграційних часописів і щиро скажу, що редакційні працівники «УВ» (зокрема в період 1945–1950 рр.) могли бути взірцем узгодженої колегіальної праці й рідко подибуваного чуйного ставлення до дописів та їхніх авторів» [10, с. 214–218].

Якщо брати до уваги всю тривалу історію часопису, то на його шпальтах ми зустрічаємо імена сотень і сотень авторів матеріалів. Ось, укладений нами, реєстр 50-ти найбільш активних з них. Це – Іван Антипенко (Анатолій Гак, Мартин Задека) (203 публікації на сторінках часопису), Іван Багряний (237 публікацій), Віталій Бендер (356), Демид Бурко (68), Ростислав Василенко (53), Микола Вірний (Француженко) (70), Михайло Воскобійник (135), Федір Гасенко (52), Анатоль Галан (22), Анатолій Гудзовський (151), Андрій Глинін (137), Василь Гришко (403), Любов Дражевська (180), Олександр Зозуля (45), Ігор Качуровський (181), Сергій Козак (125), Олексій Коновал (220), Юрій Косач (39), Ігор Костецький (59), Григорій Костюк (73), Павло Котович (54), Юрій Лавріненко (137), Леонід Лиман (209), Анатолій Лисий (150), Юліян Мовчан (197), Юрій Нагорний (54), Дмитро Нитченко (168), Петро Одарченко (55), Тодось Осьмачка (16), Павло Маляр (44), А. Ромашко (99), Богдан Осадчук (97), Федір Пігідо (81), Семен Підгайний (59), Леонід Полтава (72), Микола Понеділок (21), Улас Самчук (28), Вадим Сварог (30), Яр Славутич (41), Кость Слобідський (49), Михайло Смик (69), Юрій Соловій (35), Василь Сокіл (117),

Я. Стельмахів (21), Семен Телевний (80), Федір Федоренко (55), Петро Шинкар (53), Юрій Шевельов (49), Василь Чапленко (44), Анатоль Юриняк (178 публікацій) [11]

Таким чином, першу п'ятірку найактивніших авторів часопису за всю його історію склали Василь Гришко (403 публікації), Віталій Бендер (356), Іван Багряний (237), Олексій Коновал (220) та Юліан Мовчан (197). І хоча кількісні показники тут промовляють самі за себе, придивившись до життєписів авторів, ми допевнимосся, що такий високий градус творчої активності у кожного з них викликаний насамперед досвідом пережитого – усім їм, зважаючи на голодомори, арешти, переслідування, яких вони зазнали за советських часів, та скитання по світах у вимушеній еміграції, було що «розповісти світові».

Цей фактор «пережитого», тобто життєвого досвіду як підстави активної творчої позиції стосується не лише згаданої п'ятірки осіб, а й значно ширшого загалу вістянських літпрацівників. Мало того: якщо брати до уваги всю діаспорну періодику, то саме навколо «УВ» згуртувалась найбільша кількість тих авторів, які до еміграції пройшли горнило арештів і концтаборів (насамперед, звісно, радянських, але також і німецьких, і польських). Ось воно, те «недорозстріляне відродження», яке після війни опинилося у редакційних лавах «УВ»: Юрій Лавріненко (у 1933–1935 рр. його кілька разів арештовано, з 1935 по 1939 р. відбував термін у Норильському концтаборі (Російська Федерація)), Іван Багряний (двічі заарештований, відбував заслання на Далекому Сході), Олександра Гай-Головко (заарештований гестапо, а згодом засуджений заочно (1941) органами НКВС до розстрілу); Юрій Горліс-Горський (двічі, 1923-го та 1924-го, був ув'язнений за націоналістичну діяльність); Василь Гришко (1936 р. виключений з університету, а 1937-го його заарештовано й відправлено на Колиму (Російська Федерація), де відбував термін у 1937–1939 рр.); Григорій Костюк (у листопаді 1934 р. його, як викладача Луганського ІНО⁵, звільнено «за націоналістичні тенденції в лекціях» та «перекручування програми», а 25 листопада 1935 р. заарештовано у Києві і заслано на 5 років у концтабір Воркути (Російська Федерація)); Олександр Зозуля (Державне політичне управління конфіскувало його першу книжку й заарештувало автора, відтак він опинився на засланні у Караганді (Казахстан)), Петро Одарченко (двічі заарештований, засланий на три роки до Уральська (Казахстан)), Тодось Осьмачка (був двічі заарештований (5 лютого 1933 р. та 11 квітня 1934 р.), перебував у бжезівських таборів, звідки втік, але до кінця життя страждав на манію переслідування), Анатоль Гак (як політично «неблагонадійний» зазнав арешту й ув'язнення в Катеринославській в'язниці); Семен Підгайний (у січні 1933 р. його заарештували органи НКВС і засудили на вісім років ув'язнення в концтаборах Соловецьких островів (Російська Федерація)); Кость Слобідський (1929-го заарештований за звинуваченням у причетності до СВУ, засуджений до 10-ти років заслання, відбував покарання у Соловецькому (Російська Федерація) і Карагандинському (Казахстан) таборах) та ін. [12].

Це не весь реєстр «недорозстріляних», дивом уцілілих в жорнах советських репресій, але й цих прикладів достатньо, щоб упевнитися в тому, які саме кадри згуртувалися навколо часопису й визначали його ідейний стрижень і хто, зрештою, був «співбудівничим часопису». Втім не менш складним був доеміграційний шлях й інших авторів і співробітників часопису, навіть якщо їм і вдалося уникнути арештів і заслань. Приміром, Віталій Бендер, перебуваючи в советській армії, потрапив до німецького полону (двічі поранений), згодом інтернований до Італії, звідки перебрався до Англії (1949); Юрій Горліс-Горський був старшиною кіннотників Армії УНР, упродовж 1919–1922 рр. брав участь у антирадянському повстанському русі на теренах Черкащини; Демид Бурко був учасником бою під Крутами (29 січня 1918 р.), а згодом воював у складі Волинської дивізії армії УНР; Любов Дражевську двічі виключали з Харківського ІНО як дочку і дружину репре-

⁵ ІНО – Інститут народної освіти

сованих; в родині Олексія Коновала, який з батьками вийшов в еміграцію, десять осіб по материній гілці загинули від голоду 1932–1933 рр. на Полтавщині; багато хто назавжди потрапив до числа неблагонадійних і (або) втратив працю через постійні репресії і тиск (Демид Бурко, Федір Гаєнко, Анатоль Галан та ін.).

Як бачимо, усвідомлення чину боротьби за українську справу, притаманне значній частині працівників «УВ», прикметне тим, що вони винесли його зокрема із заслань і тюрем, а, опинившись у нових умовах, тобто на еміграції, лише продовжили той шлях, який розпочали раніше. Причому продовжили, перебуваючи на першій лінії ідеологічного фронту, який вела еміграція, а саме в редакції часопису, який став (не в останню чергу завдяки їхнім же матеріалам) помітною трибуною політемігрантів зі сходу і центру України. Таким чином, ми маємо тут й продемонстрований приклад тягlostі того шляху боротьби, який вони обрали – від окремих акцій незгоди і протесту в умовах підсоветського буття, зокрема у в'язницях, до сталого українського опору московсько-більшовицькій системі під час перебування в еміграції, яка за своєю суттю й була, звісно, антисоветською.

Крім життєвого досвіду, не менш важливим був фактор високого *освітнього рівня* авторів часопису. Серед них випускники: філологічного, історичного, економічного, літературного та інших факультетів Харківського ун-ту (П. Маляр, Ю. Шевельов, М. Воскобійник, Ф. Гаєнко, В. Гришко, Ю. Лавріненко), історичного факультету Кам'янець-Подільського ун-ту (Демид Бурко), літературного факультету Ленінградського ун-ту (О. Гай-Головко), духовної семінарії (Анатолій Галан, Анатолій Гудзовський), Ніжинського педінституту (Анатолій Галан), Київського лісотехнічного інституту (Анатолій Гудзовський), Харківського інституту народної освіти (Любов Дражевська, Л. Лиман), Київського інституту народної освіти (Г. Костюк, Т. Осьмачка, С. Підгайний), Ніжинського інституту народної освіти (Л. Полтава, П. Одарченко), Київського інституту економічних наук (Ф. Пігідо), Одеського ун-ту (Микола Понеділок), Харківського інженерно-будівельного інституту (А. Ромашко), філологічного факультету Київського ун-ту (В. Сварог), філософського факультету Львівського ун-ту (Я. Стельмахів), Школи Державного Театру ім. Івана Франка в Києві (Ростислав Василенко), Львівського медичного інституту (Ю. Мовчан), Харківського медичного інституту (М. Француженко), літературно-мовного факультету Катеринославського інституту народної освіти (В. Чапленко) тощо.

Чимало виявилось й тих, хто здобував або вдосконалював попередньо здобуту освіту в університетах Західної Європи, США й Канади (Олексій Коновал, Михайло Воскобійник, О. Гай-Головко, Ю. Косач, Б. Осадчук, У. Самчук, Я. Славутич, Я. Стельмахів та ін.). Серед закладів, в яких вони навчалися, зокрема такі університети та інститути: Берлінський, Гайдельберзький, Франкфуртський ун-ти, імені Людвіга Максиміліана в Мюнхені, Український вільний університет, Геттінгенський ун-т імені Георга Августа (Німеччина), Варшавський і Вроцлавський (Польща), Паризький (Франція), Іллінойський інститут технології, Пенсильванський ун-т (США), Вінніпезький ун-т (Канада) тощо.

Прикметно й те, що серед авторів і працівників редакції «УВ» було немало професорів чи доцентів, які викладали у відомих навчальних закладах як України (до еміграції), так і багатьох країн світу (в еміграції), а також тих, хто захистив докторську дисертацію у стінах знайомих університетів Заходу і працював за відповідним фахом. До таких зокрема належать Юрій Шевельов (доктор філософії, професор УВУ⁶, викладав також у Гарвардському та Колумбійському ун-тах, США), Ася Гумецька (професор Мічиганського ун-ту, США), Василь Гришко (доктор філософії Вашингтонського університету, США), Михайло Воскобійник (доктор філософії Пенсильванського ун-ту, США), Ігор Качуровський (професор Українського віль-

⁶ УВУ – Український Вільний Університет

ного ун-ту, Німеччина), Яр Славутич (професор Альбертського ун-ту, Канада), Богдан Осадчук (професор політології Берлінського вільного ун-ту) та ін. Багато хто з когорти працівників «УВ» був дійсним членом УВАН⁷ або НТШ⁸ у США чи Канаді (зокрема, Ася Гумецька, Любов Дражевська, Григорій Костюк, Василь Гришко, Юрій Шевельов, В. Чапленко тощо).

Зрозуміло, що ці факти із життєписів насамперед важливі для нас як «штрихи до портретів» творців часопису, але водночас вони засвідчують і взаємозв'язок, який полягає в тому, що високий освітній рівень працівників і авторів безпосередньо впливав на рівень їхніх матеріалів, а відтак і загалом на рівень часопису, а ще сприяв розширенню його тематичного спектра, зрештою був тим чинником, який приваблював читачів. Освітня і загалом фаховий складник відігравали свою важливу роль від самого початку існування часопису, коли редакційний поріг щойно заснованого видання переступили не новачки, а ті, хто, маючи значний досвід журналістської праці, знав свою справу. Ось приміром імена тих авторів часопису «УВ», які отримали досвід журналістської праці ще в радянській періодиці, або у тій, яка виходила в Україні під час Другої світової війни: Іван Багрянний (співробітничав із харківськими та київськими літературними часописами, редагував «Голос Охтирщини»), Михайло Воскобійник (очолював «Миргородські вісті»), О. Гай-Головко (співпрацював із літературним журналом «Червоний шлях», очолював Львівський радіокомітет), Анатоль Гак (за часів Директорії УНР співробітничав у київських газетах «Трибуна», «Народна воля», у журналі Дніпросоюзу «Громада»), Анатолій Галан (працював коректором і літературним редактором низки редакцій), Василь Гришко (співпрацював з газетою «Голос Полтавщини»), Олександр Зозуля (у 1930-ті редагував у Воронежі літературну сторінку газети «Ленінський шлях»), Павло Котович (був кореспондентом часопису «Діло» (1930–1938)), Леонід Лиман (працював у харківській газеті «Нова Україна»), Юліян Мовчан (працював відповідальним секретарем фабричної газети «Червона нитка», а згодом – літпрацівником газети «Харківський паровозник»), Анатолій Юриняк (під час Другої світової війни – головний редактор газети «Український голос» у Проскуріві), Дмитро Нитченко (співробітник Державного видавництва України, співпрацював із харківськими газетами й журналами), Улас Самчук (співпрацював з журналами «Розбудова нації» (Берлін), «Літературно-науковий вісник» (Львів), «Самостійна думка» (Чернівці), а під час Другої світової війни, повернувшись в Україну, редагував у Рівному газету «Волинь»), Богдан Осадчук (працював у німецьких виданнях «Die Neue Zeitung» (1950–1955), «Der Tades spiegel», «Münchener Merkur» і швейцарських «Die Neue Zurcher Zeitung» і «Baseler National zeitung») тощо.

«УВ», які ретельно добирали на працю в своїй редакції фахових літпрацівників, водночас самі ставали школою знань для тих, хто долучався до їхнього складу. Редакція часопису була тим майданчиком для вдосконалення досвіду, який згодом допоміг багатьом із них отримати працю за журналістським фахом в інших виданнях, вже у місцях свого нового перебування. Так, Віталій Бендер після «УВ» тривалий час працював у лондонській редакції BBC журналістом-перекладачем. Василь Гришко, Михайло Воскобійник, Ігор Качуровський, Анатолій Ромашко, отримавши вишкіл в редакції «УВ», були запрошені до українського відділу радіо «Свобода» (Мюнхен, Німеччина). В редакції радіо «Голос Америки» отримали працю «вістияни» Любов Дражевська, Петро Одарченко, а Микола Француженко і Володимир Біляїв – автори і прихильники «УВ» – згодом у різні роки очолювали український відділ «Голосу Америки». Редактор відділу «УВ» Леонід Полтава очолював український відділ Іспанського радіо у Мадриді, а згодом працював на радіо «Свобода» у Мюнхені і в українській редакції радіо «Голосу Америки». Леонід

⁷ УВАН – Українська вільна академія наук

⁸ НТШ – Наукове товариство імені Шевченка

Лиман у 1960–1970-х роках власними силами видавав «Нотатник» – місячник суспільно-політичної проблематики, а Богдан Осадчук з червня 1952 по січень 1953 – німецькомовний інформаційний бюлетень «Stimmen zu Osteuropäischen Fragen» («Слово на тему східноєвропейської проблематики»), тривалий час був коментатором на німецькому телебаченні в програмі «Internationaler Frühschoppen», згодом редактором часопису «Віднова» [13].

Втім усі вони, навіть уже працюючи в інших редакціях, все одно не розлучалися з «УВ». Для багатьох авторів співпраця з рідною газетою тривала упродовж десятиліть, вважай увесь еміграційний період їхнього життя. Зокрема *по 53 роки* співпрацювали з часописом *Леонід Лиман* (перша публікація – «Життя на долоні», ч. 15, 2 травня 1946 р., остання – «Росія шукає винних. І, здається, знаходить...», ч. 19, 9 травня 1999 р.), *Юліан Мовчан* (перша публікація – «Берхтерсгаден», ч. 1, Новий рік 1947 р., остання – «Щира й сердечна подяка вам, дорогі друзі!», ч. 19, 7 травня 2000 р.) та *Яр Славутич* – (перша публікація – «Борвієм гряди, Месіє!», ч. 31, 22 серпня 1946 р., остання – «55 років тому», ч. 21, 1 травня 2000 р.); *по 52 роки* – Дмитро Нитченко (перша публікація – «Яків Щоголів», ч. 20, 6 червня 1946 р., остання – «Верховній Раді України», ч. 47, 6 грудня 1998 р.), Михайло Воскобійник (перша публікація – «Україна на міжнародній арені», ч. 1, Новий рік 1947 р., остання – «В ім'я соборності», ч. 21, 23 травня 1999р.) та Ігор Качуровський (перша публікація – «Хоч відійшла моя весна», ч. 80, 8 листопада 1947 р., остання – «Деякі міркування над книжкою віршів Багряного», ч. 10, 5 березня 2000 р.); *по 51-му року* – Григорій Костюк (перша публікація «Микола Хвильовий (До 13 річниці від дня смерті)», ч. 16, 9 травня 1946 р., остання – «Лист до редакції», ч. 48, 14 грудня 1997 р.) та Любов Дражевська (перша публікація – «Міжнародна конференція ДП і політемігрантів», ч. 91, 17 грудня 1947 р., остання – «Залишились лише «фрагменти», ч. 22, 30 травня 1999 р.); *по 50 років* – Богдан Осадчук (перша публікація – «Засідання англійського трибуналу в справі Еріха Коха», ч. 97, 4 грудня 1949 р., остання – «До друзів, колег і читачів», ч. 22, 28 травня 2000 р.) та Федір А. Федоренко (перша публікація – «Ось їхнє обличчя», ч. 5, 16 січня 1949 р., остання – «До нас приходив сам Господь», ч. 9, 8 лютого 1999 р.). А серед тих, чия співпраця з часописом тривала понад чотири десятиліття, такі автори: Василь Гришко (47 років), Семен Телевний (45 років), Микола Француженко (45 років), Олексій Коновал (44 роки), Павло Маляр (42 роки), Андрій Глинін (42 роки), Віталій Бендер (41 рік) тощо. [14]

Ще одна особливість, яка мала вплив як на зміст, так і на збільшення читачкої аудиторії часопису в певних колах української еміграції. Полягала вона в тому, що до постійних авторів «УВ» належали керівники багатьох еміграційних установ та об'єднань, які мали сталий авторитет у своїх середовищах. Серед них зокрема були відомі громадсько-політичні діячі, лідери еміграційних партій, насамперед УРДП⁹, очільники Української Національної Ради, НТШ і УВАН США і Канади, СУЖЕРО¹⁰, ДОБРУС¹¹, УАПЦ і УКЦ, ОДУМу¹², Мистецького українського руху, Об'єднання українських письменників «Слово» та очільники багатьох інших організацій еміграції (згодом діаспори). Співпраця з ними, по-перше, дозволяла оперативно отримувати з перших рук матеріали про події, які відбувалися у колі цих організацій, по-друге, завдяки цим матеріалам редакція розширювала тематичний спектр часопису, по-третє, представляла погляди і думки авторів різних організацій на той чи той важливий аспект еміграційного буття. Крім того, така співпраця

⁹ УРДП – Українська революційно-демократична партія

¹⁰ СУЖЕРО – Союз українців – жертв російського комуністичного терору

¹¹ ДОБРУС – Демократичне об'єднання бувших репресованих українців з-під Совєтів

¹² ОДУМ – Об'єднання демократичної української молоді

почасти мала значний вплив і на передплату часопису, сприяла міцності матеріальної бази завдяки надходженням із середовищ тієї читацької аудиторії, яку представляли ці автори.

Крім фахових журналістів, можемо виокремити такі категорії авторів, які взяли участь у процесі творення часопису: *письменники* (Улас Самчук, Тодось Осьмачка та ін.), *науковці* (Юрій Шевельов, Григорій Костюк, Василь Чапленко), *церковні діячі, священники, випускники духовних училищ* (Демид Бурко, Анатолій Гудзовський), *військовики*, зокрема й армії УНР (Демид Бурко, Анатолій Гак, Юрій Горліс-Горський, Кирило Дацько, Михайло Омелянович-Павленко), *актори, театрознавці* (Ростислав Василенко, Ігор Костецький, Валер'ян Ревуцький), *лікарі* (Анатолій Лисий, Юліан Мовчан), *інженери* (Олексій Коновал, Андрій Глинін, Андрій Ромашко), *історики* (Михайло Воскобійник, Богдан Осадчук, Федір Пігідо, Семен Підгайний), *економісти* (Федір Гаєнко), *вчителі* (Анатолій Галан, Петро Одарченко, Вадим Сварог, Михайло Смик, Я. Стельмахів, Петро Шинкар), *аграрії* (Кость Слобідський), *митці* (Юрій Соловій) і, звісно, представники інших професій, які, опинившись в еміграції, виявили свій журналістський хист і стали співпрацівниками відомого еміграційного часопису.

Окрема сторінка теми літпрацівників часопису – це його головні редактори. За час 55-річної історії часопису їх було десятеро: Павло Маляр (1945–1946), Іван Багрянний (1946–1947 та 1956–1962), Юрій Дивнич (1948–1949), Михайло Воскобійник (1949–1950), Андрій Ромашко (Василь Кубрик) (1950–1954), Віталій Бендер (1954–1956), Андрій Глинін (1962–1974), Федір Гаєнко (1974–1978), Михайло Смик (1978–1994), Сергій Козак (1994–2000). Прикметно, що всі вони, крім організаційно-адміністративних справ, були водночас й активними авторами часопису.

5. Висновки

Життєвий і фаховий досвід, освітній рівень літпрацівників, вчасно вибудована ними ідеологічна платформа часопису, метою якої було здобуття незалежності України, – стали тими чинниками, які дозволили за короткий час, незважаючи на труднощі «нових умов», в яких українці опинилися після Другої світової війни, спочатку налагодити регулярний випуск видання, а згодом і закласти той фундамент міцності, який дозволив у складний період перебування на чужині видавати рідномовний часопис, якому упродовж десятиліть судилося бути голосом і трибуною української політичної еміграції.

Всі вони – позаштатні автори та працівники редакції часопису «УВ» – були дуже різними. Зокрема різнилися походженням, фахом, освітою, іншими фактами біографій, темами дописів, з якими найбільш часто виступали на сторінках газети, журналістським досвідом, який вони мали до початку праці в редакції тощо. Втім було поміж ними й те головне, що об'єднувало їх – усі вони належали не просто до емігрантів, а до середовища української політичної еміграції, яке, маючи спільне підрадянське минуле, долаючи складні умови чужини, ставило перед собою мету не лише «проіснувати», а діяти в ім'я України. Всі вони, хто причетний до творення часопису, працювали, за словами Багряного, «для тієї великої ідеї, в ім'я якої вони опинилися тут (на еміграції. – С.К.) перед лицем усього цивілізованого світу, яко політична еміграція великого уярмленого народу. Ім'я тій ідеї – наша свобода і незалежність!» [15, с. 1].

55-річне існування часопису у складних умовах чужини – це заслуга всіх його працівників, зокрема літературних. Попри численні труднощі, які тільки можуть виникнути перед людиною, яка у війну без засобів для існування потрапила на чужину, вони спізнали на собі радість творення того часопису, який ставив собі за мету справу важливу й величну – допомагати рідній Україні виборювати державність. А усвідомлення вагомості цієї мети, у свою чергу, давало їм сили крокувати до неї так тривало й так віддано.

References

1. Kozak, S. (Ed.) (2014), *55 Years: Struggle, Truth, Dignity and – Victory! (To the History of the Newspaper “Ukrainian News”)*, Literaturna Ukraina, Kyiv, 15 p.
2. Konoval, O. (2018), “The thorny path of the newspaper “Ukrainian New””, *Svoboda [Freedom]*, no. 19, p. 15.
3. Maysyura, P. (Ed.) (1995), *Celebrating the 50th Anniversary of the Newspaper “Ukrainian News” and the Ukrainian Democratic Republican Party*, Detroit, USA, 442 p.
4. Bahrianyi, I. (1956), “First-line weapons”, *Ukrainski Visti [Ukrainian News]*, vol. 14, pp. 1 – 3.
5. Voskobiinyk, M. (1980), “Letter to UN readers, acquaintances, friends, like-minded people”, *Ukrainski Visti [Ukrainian News]*, vol.4, p. 1.
6. Bender, V. (1956), “Further way”, *Ukrainski Visti [Ukrainian News]*, no. 14, p. 2.
7. Shugay, O. (2013), *Ivan Bahrianyi: New and Little Known: in 2 Volumes*, vol. 1, Smoloskyp, 955 p.
8. Konoval, O. (1997), *Ukrainian Revolutionary-Democratic Party (URDP-UDRP): Collection of Materials and Documents*, Fundatsiia im. I. Bahriano, Kyiv – Chicago, 850 p.
9. *Ukrainski Visti [Ukrainian News]* (1991), “Special correspondent Serhiy Kozak in “Ukrainian News””, no. 49, p. 2.
10. Yuryniak, A. (1997), “Four years in “Ukrainian News””, *Ukrainian Revolutionary-Democratic Party (URDP-UDRP): Collection of Materials and Documents*, Konoval, O. (Ed.), Fundatsiia im. I. Bahriano, Kyiv – Chicago, pp. 210 – 214.
11. Kozak, S. (2010), “*Ukrainian News*” in Europe and America (1945–2000): *Bibliographic Index of Contents of the Newspaper “Ukrainian News”*: in 2 Volumes, vol. 1, Literaturna Ukraina; Yaroslaviv Val, Kyiv, 592 p.
12. Kozak, S. (2000), *From All Alien Lands*, Vydavnytstvo “Slovo”, Toronto, 60 p.
13. Kozak, S. (2017 – 2018), *History of the Ukrainian Diaspora on the Pages of the Newspaper “Ukrainian News”*: in 3 Volumes, vol. 3, Vydavnytstvo Yaroslaviv Val, Kyiv, 614 p.
14. Kozak, S. (2010), “*Ukrainian News*” in Europe and America (1945–2000): *Bibliographic Index of Contents of the Newspaper “Ukrainian News”*: in 2 Volumes, vol. 2, Literaturna Ukraina; Yaroslaviv Val, Kyiv, p. 558.
15. Bahrianyi, I. (1947), “On guard”, *Ukrainski Visti [Ukrainian News]*, vol. 42, p. 1.

Submitted 01.11.2019

Список літератури

1. 55 років: боротьба, правда, гідність і – перемога! (До історії часопису «Українські вісті»). Київ: Літературна Україна, 2014. С. 15.
2. Коновал Ол. Тернистий шлях газети «Українські вісті» / Ол. Коновал // Свобода, 2018. №. 19. С. 15.
3. Відзначення 50-ліття часопису «Українські вісті» та Української Демократичної Республіканської партії / Упор. Петро Майсюра. Детройт, США, 1995. 442 с.
4. Багрянний Іван. Зброя першої лінії // Українські вісті, 1956. №14. С.1–3.
5. Воскобійник Михайло. Лист до читачів «УВ», знайомих, друзів, однодумців // Українські вісті, 1980. №4. С. 1.
6. Бендер Віталій. У дальшу путь // Українські вісті, 1956. № 14. С. 2.
7. Шугай О. Іван Багрянний: нове й маловідоме: у 2 книгах. Київ: Смолоскип, 2013. 1 том. 955 с.
8. Українська революційно-демократична партія (УРДП–УДРП): Збірник матеріалів і документів / Упор. Ол. Коновал. Київ–Чикаго: Фондація ім. І. Багряного, 1997. 850 с.

9. Спецкор Сергій Козак в «Українських вістях» // Українські вісті, 1991. № 49. С. 2.
10. Юриняк Анатоль. Чотири роки в «Українських вістях» // Українська революційно-демократична партія (УРДП–УДРП): Збірник матеріалів і документів / Упор. Ол. Коновал. Київ–Чикаго: Фундація ім. І. Багряного, 1997. С. 214–218.
11. Козак Сергій. «Українські вісті» в Європі й Америці (1945–2000): бібліогр. покажч. змісту газети «Українські вісті»: у 2 т. Київ: Літературна Україна; Ярославів Вал, 2010. Т. 1. 589 с.
12. Козак С. З усіх чужин. Торонто: Вид-во «Слово», 2000. 60 с.
13. Козак С. Історія української діаспори на сторінках часопису «Українські вісті» у 3 т. Київ: Вид-во «Ярославів Вал», 2017-2018. Т. 3. 614 с.
14. Козак С. «Українські вісті» в Європі й Америці (1945–2000): бібліогр. покажч. змісту газети «Українські вісті»: у 2 т. Київ: Літературна Україна; Ярославів Вал, 2010. Т. 2. С. 558 с.
15. Багрянний Іван. На варті // Українські вісті, 1947. №42. С. 1.

Надійшла до редколегії 01.11.2019